

УДК: 636.1:636.082

Ковальчук Н.А., ©

Інститут біології тварин НААН,

Соколова Г.О.*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького*

ОЦІНКА РОБОТОЗДАТНОСТІ ВЕРХОВИХ КОНЕЙ ЗАЛЕЖНО ВІД ТИПІВ ВИЩОЇ НЕРВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті наведені оцінка роботоздатності коней чистокровної англійської та української верхових порід коней залежно від типів вищої нервової діяльності. Встановлено, що кращі показники роботоздатності одержано від коней з сильним урівноваженим типом вищої нервової діяльності.

Ключові слова: українська верхова порода, чистокровна англійська верхова порода, роботоздатність, вища нервова діяльність.

Вступ. Найтонші зв'язки багаточисельних частин організму один з одним і зв'язки організму, як складної системи з безкінечним числом зовнішніх явищ здійснюються нервовою системою коня. Ці зв'язки відбуваються завдяки рефлексам, відповідних реакцій організму на подразнення внутрішнього і зовнішнього середовища, які викликають у центральній нервовій системі процеси збудження і гальмування [3,4]. За основними властивостями нервової системи, тобто за поєднанням сили процесів збудження і гальмування, врівноваженості і рухливості, коні можуть бути віднесені до одного з чотирьох типів класифікацій, яка розроблена І.П.Павловим [1,6].

Велике значення для досягнення високих результатів в кінноспортивних змаганнях має правильний вибір породи коней, з врахуванням типу вищої нервової діяльності для використання у різних класичних видах кінного спорту [2,5,7].

Мета роботи. Метою нашої роботи було провести оцінку роботоздатності коней з різними типами вищої нервової діяльності в умовах кінноспортивної бази „Буревісник” м. Львова.

Матеріал і методика досліджень Основою для проведення оцінки за роботоздатністю коней з різними типами вищої нервової діяльності, що використовувалися в класичних видах кінного спорту, послужили протоколи змагань різного рангу за три останні роки, а також власні дослідження. Для цього було відібрано 2 групи коней, а саме: чистокровної англійської та української верхових порід у кількості по 12 голів у кожній у яких визначали тип вищої нервової діяльності. В результаті чого було сформовано групи коней з різними типами ВНД в розрізі порід. Перша група – представляє коней з сильним врівноваженим рухливим типом вищої нервової діяльності; друга – з сильним врівноваженим інертним; третя – з сильним неврівноваженим і четверта – слабим

типом вищої нервової діяльності. Тип вищої нервової діяльності визначався за методикою науково-дослідного інституту конярства [8].

Коні всіх вищевказаних груп утримувалися в однакових умовах догляду і годівлі (з врахуванням навантаження).

Розподіл коней з різними типами вищої нервової діяльності, які належать до верхових порід, наведено в таблиці 1.

1. Кількісний склад верхових коней залежно від типів ВНД

Тип вищої нервової діяльності	чистокровна		українська	
	гол.	%	гол.	%
Сильний врівноважений рухливий	4	33,3	8	66,6
Сильний врівноважений інертний	2	16,7	2	16,7
Сильний нерівноважений	6	50,0	2	16,7
Слабий	-	-	-	-
Всього	12	100	12	100

Дані, наведені в таблиці, свідчать про те, що серед коней чистокровної верхової породи 6 голів (або 50%) відносяться до сильного нерівноваженого типу вищої нервової діяльності, 4 (або 33,3%) – до сильного врівноваженого і коня відносяться до сильного врівноваженого інертного типу. Серед представників української верхової породи 8 коней (або 66,6 %) відносяться до сильного врівноваженого рухливого та по 2 коня – до сильного врівноваженого та сильного нерівноваженого типів вищої діяльності.

Про середньотехнічні результати коней з різними типами вищої нервової діяльності, які використовуються у виїзді, конкурі та триборстві свідчать дані таблиць 2-4.

2. Середньотехнічні результати змагань з виїздки

Типи вищої нервової діяльності	Кількість голів	Кількість виступів	Результат, балів	
			$X \pm m_x$	C_v
Сильний врівноважений рухливий	4	28	$85,7 \pm 2,4$	14,8
Сильний врівноважений інертний	2	16	$84,3 \pm 2,9$	13,8
Сильний нерівноважений	1	5	$72,5 \pm 3,1$	9,6

Аналіз результатів змагань з виїздки свідчить про те, що вищі результати показали коні, які мали сильний врівноважений тип вищої нервової діяльності, їх результат становив 85,7 балів, непогано виступали коні з сильним врівноваженим інертним типом, середній результат яких був 84,3 балів. Гірші результати 72,5 балів показали коні з сильним нерівноваженим типом нервової діяльності. Коливання коефіцієнту мінливості становили від 9,6 до 14,8 %.

Що стосується виступів конкурсних коней, то слід помітити що також кращих результатів досягли коні сильного врівноваженого рухливого типу, із середнім результатом 4,4 штрафних балів. Непогано виступили коні з сильним нерівноваженим типом, їх результат становив 5,6 штрафних очок. Гірші результати одержані у групі коней із сильним врівноваженим інертним типом нервової діяльності, їх результат був 16,2 штрафних балів.

3. Середньотехнічні результати змагань з конкуру

Типи вищої нервової діяльності	Кількість голів	Кількість виступів	Результат, штр. очок	
			$X \pm mx$	Cv
Сильний врівноважений рухливий	4	30	$4,4 \pm 0,3$	37,3
Сильний врівноважений інертний	1	8	$6,8 \pm 0,8$	33,3
Сильний невірноважений	4	29	$5,6 \pm 0,4$	38,5

Коливання мінливості були у межах ви 33,3 до 38,5%.

У триборстві кращими були коні з сильним врівноваженим рухливим та сильним невірноваженим типами нервової діяльності, їх результати відповідно становили 72,6 та 72,8 штрафних балів. Погано виступали коні, які мали сильний врівноважений інертний тип. У даній групі зовсім не було коней з слабим типом ВНД.

4. Середньотехнічні результати змагань з триборства

Типи вищої нервової діяльності	Кількість голів	Кількість виступів	Результат, штр. балів	
			$X \pm mx$	Cv
Сильний врівноважений рухливий	4	25	$72,6 \pm 1,8$	12,4
Сильний врівноважений інертний	1	6	$84,6 \pm 3,1$	9,0
Сильний невірноважений	3	19	$72,8 \pm 1,9$	11,4

Таким чином, слід відзначити, що для всіх видів змагань краще всього підходять коні з сильним врівноваженим рухливим типом нервової діяльності. У конкурі та триборстві достатньо успішно виступали представники сильного невірноваженого типу, а у виїзді - сильного врівноваженого інертного типу. Зовсім недоцільно використовувати коней із слабим типом нервової діяльності.

Розподіл коней за різними типами вищої нервової діяльності, які використовуються в різних видах кінного спорту свідчить, що більшість коней мають сильний врівноважений рухливий тип вищої нервової діяльності, у групі виїздки, конкурі та триборстві їх по 4 голови. Слід зазначити, що у триборстві групі 3 коней мають сильний невірноважений тип нервової діяльності і тільки в 1 коня сильний врівноважений інертний тип ВНД. Приблизно такий же розподіл спостерігається по групі конкуру. Зі слабим типом коней зовсім немає у всіх групах.

Висновки. Таким чином, слід зазначити, що для всіх видів змагань краще всього підходять коні з сильним врівноваженим рухливим типом нервової діяльності. У конкурі та триборстві достатньо успішно виступали представники сильного невірноваженого типу, а у виїзді – сильного врівноваженого інертного типу.

Література

1. Гопка Б.М. Конярство. / Б.М. Гопка, М.П. Хоменко, П.М. Павленко - К.: Вища освіта, 2004. - 320 с.

2. Игнатъева М. Опыт селекции в чистокровном коннозаводстве / М. Игнатъева // Коневодство и конный спорт. - 2005. - № 3. - С. 4-8.
3. Лакин Г.Ф. Биометрия. / Г.Ф. Лакин - М.: Высшая школа, 1990. - 352 с.
- 4 Ласков А.А. Тренинг и испытание верховых лошадей. / А.А. Ласков - М.; Колос, 1982.- 224с.
5. Ливанова Т.В. Все о лошади. / Т.В. Ливанова, М.А Ливанова - М.: АСТ – Пресс СКД, 2002. - 384 с.
6. Правила випробування племінних коней рисистих, верхових і ваговозних порід на іпподромах України / І.П. Горошко, О.А. Калантар, Л.Ю. Безугла і ін. /2-ге вид., доповн. і доопрац. - К., 2003. - 52 с.
7. Програма селекції коней української верхової породи на 2003 - 2010 роки /Кол. авт. - К.: Аграрна наука, 2003. - 22 с.
8. Типологические особенности высшей нервной деятельности лошадей. / Л.Х. Ашибокон, И.Л. Брейтшер, Г.Г. Карлсен и др. - Нальчик . - 1998. – 238с.

Summary

**Kovalchuk N.A. Institute of Animal Biology
Sokolova G.O.**

The Lvov national university of veterinary medicine and biotechnologies is the name of S.Z. Gzhickogo

ASSESSMENT ROBOTOZDATNOSTI RIDING HORSES DEPENDING ON THE TYPES OF HIGHER NERVOUS ACTIVITY

The article reviews robotozdatnosti thoroughbred horses, English and Ukrainian saddle breeds depending on the types of higher nervous activity. Found that better results were obtained from robotozdatnosti horses with a strong balanced type of higher nervous activity

Keywords: *Ukrainian horse breed thoroughbred English horse breed, the serviceability, higher nervous activity.*

Рецензент – д.с.-г.н., проф. Шаловило С.Г.